

Eigentijds spiritueel leven

Auteur: Johan Bergé

April 2022

Niemand zal betwisten dat spiritueel leven een meerwaarde betekent, zowel voor het individu, zijn naaste omgeving als de samenleving. Zelfs atheïstische sociologen erkennen de waarde van diepgaande zingeving om het doorgeslagen materialisme en individualisme te counteren. In dit essay gaan we op zoek naar een levenshouding waarin christenen, andersgelovigen en vrijzinnigen samen hun gading kunnen vinden, eigentijds en gesteund op de recentste wetenschappelijke inzichten.

Inleiding

Ervaring en inzicht, beleven en begrijpen, zijn twee facetten die samen een completer beeld geven van een situatie, een gebeurtenis of een gevoel. We kunnen genieten, soms zelfs zo overdonderd zijn van 'hemelse' muziek of een prachtige zonsondergang, dat het leven zich opent, dat het zinvol aanvoelt, dat we op dat moment door en door gelukkig zijn. Wat gebeurt er met ons? Kunnen we die ervaring duiden, begrijpen en meenemen in het verdere leven om de tegenslagen waar we sowieso mee geconfronteerd worden te counteren? Is dat niet wat we ten diepste van religie mogen verwachten? Hoe werkt dat spirituele systeem in ons lichaam? Kunnen we dat niet eens wat wetenschappelijker bekijken om het te begrijpen en het systeem te optimaliseren vanuit de overtuiging dat spiritualiteit en religiositeit¹ krachten zijn die we in de evolutie als mens meegekregen hebben, een mogelijkheid om gelukkiger te zijn. Je kan het ook een adaptatie (evolutiebiologie) noemen of een gave (klassiek gelovig), al naar gelang de hoek van waaruit je het bekijkt.

Wat we ook doen, doen we met ons volle bewustzijn of onbewust, maar altijd speelt het bewustzijn een rol. We doorgronden nog altijd niet helemaal hoe het bewustzijn werkt. Er is geen locatie in onze hersenen die verantwoordelijk is voor het bewustzijn. Bewustzijn heeft te maken met onze hersenen maar het is veel complexer. Zit ons bewustzijn in ons of hangt het rondom ons als een halo? Om er toch wat vat op te krijgen, gaan we wetenschappelijk te werk, analytisch: we splitsen het probleem op in (twee) deeltjes en bekijken die elk afzonderlijk. Dit heeft met de werkelijkheid niets te maken, maar het laat ons toe begrip te krijgen. Laten we dus voor het gemak aannemen dat er twee soorten bewustzijn zijn: een vluchtig bewustzijn en een blijvend bewustzijn. In dat blijvend bewustzijn zit onze kennis, opgedaan door studie en ervaringen. Met het vluchtig bewustzijn ervaren we instant. Als we naar een zonsondergang kijken en we doen

¹ Het Latijnse woord *religio* betekent etymologisch 'een terugkeer naar het fundament van het bestaan' – zie ook verder – wat je op zich als een andere term voor 'het goddelijke' kunt noemen. Het Latijnse *osus* betekent 'vol van', *religiosus* betekent dus vol van religio, vol van een terugkeer naar het fundament van het bestaan. De uitgang 'teit' maakt er een zelfstandig naamwoord van, verwijzend naar een ingesteldheid. Naar analogie met vitaliteit, levenskracht, noem ik religiositeit: vol van religieuze kracht. *Spiritualiteit* is 'begeesterde religiositeit', duidt de manier van weloverwogen omgaan met religiositeit. Spiritualiteit is een menselijke activiteit die het religieuze aspect van het leven cultiveert en ondersteunt om het te kunnen aanwenden in het dagelijks leven. Spiritualiteit is een synthese van meditatie en engagement. Het omvat verstand, gevoel en wil.

onze ogen toe, dan is de ervaring weg. Ergens in ons blijvend bewustzijn huist vanaf dat ogenblik de verwerking van die zonsondergang.

1. Het vluchtig bewustzijn en de religieuze ervaring

We starten met het vluchtig bewustzijn, de ervaring van de werkelijkheid om ons heen. Dit vluchtig bewustzijn hangt af van onze gemoedsgesteldheid. Naargelang de zon schijnt of niet voel je je beter gezind en dit heeft een effect op wat je ervaart. Ik kan verliefd zijn, bedroefd, jaloers en telkens kijk ik anders naar de wereld. Mensen hebben altijd al geprobeerd om dat bewustzijn zelf te manipuleren, te verruimen, om er nog meer te kunnen van genieten. Door dansen kan je jezelf opzwepen en intenser genieten van wat je ervaart. Iets minder onschuldig om je bewustzijn te verruimen, is alcohol drinken of drugs gebruiken. Nu bestaat er een methode om het vluchtig bewustzijn te verruimen en scherp te houden door een ervaring op te bouwen waarbij je jezelf overstijgt. Dat is wat religies overal ter wereld en sedert mensenheugenis doen, technieken oefenen om jezelf te overstijgen: mediteren.

De uiteindelijke bedoeling van mediteren is onszelf te laten opgaan in een groter geheel. Door te mediteren worden hersendeeltjes die verantwoordelijk zijn voor de scherpe afbakening tussen onze persoon en de omgeving onderdrukt en zo vervaagt de grens tussen ons en de omgeving². Dat wat het bewustzijn binnenkomt ervaren we dan als een deel van onszelf. In zijn meest doorgedreven vorm komt er een ik-beleving van totale eenheid met dat wat het bewustzijn binnenkomt. Christelijke mystici ervaren zo een eenheid met Jezus. Een gelijkaardig fenomeen kan een liefdeservaring zijn waarbij je één wordt met je partner. Er zijn gradaties in het één worden en het is een techniek die je kan oefenen.

Wanneer we voor onszelf zorgen, zullen we tijdens deze ervaring automatisch zorgen voor de omgeving, voor de ander en voor moeder aarde. We kunnen er niet buiten. Waarom zouden we, want onze hersenen belonen ons met een intens gelukkig gevoel. Dat is het prachtige mechanisme van religiositeit. Op ogenblikken dat we onze omgeving intens beleven, geprikkeld door piekervaringen zoals muziek, een zonsondergang, een liefdesvervoering, kunnen we het gevoel hebben helemaal in die ervaring op te gaan. Zo creëert het bewustzijn een beeld dat op zijn beurt als in een zelfversterkende cirkelbeweging onze aandacht opeist en waar we meer en meer in opgaan. We krijgen voeling met wat het bewustzijn binnenkomt in die mate dat we het binnenkomende als een stuk van onszelf beschouwen en er zorg voor dragen als voor onszelf. Dat is de basis van mededogen, een spontane zorg voor 'de ander'³. Deze overstijgende toestand kan te intens worden en is daardoor slechts tijdelijk, maar het kan wel een overweldigende indruk nalaten die ons functioneren in het verdere leven bepaalt.

Het hierboven vermelde beeld, door het bewustzijn gecreëerd, noemen gelovigen een godsbeeld, een beeld van God. God is niet te verbeelden, niet te kennen, maar om er een relatie mee te kunnen aangaan, maken mensen er een menselijk beeld van. In die zelfversterkende relatie met een 'menselijke God' is het alsof het God zelf is die jou roept, de roep(ing) die je 'overkomt' en je verdere leven kan bepalen. De 'coup de foudre' in een liefdesrelatie is een gelijkaardig fenomeen, ook qua hersenwerking, en ook deze kan levenslange gevolgen hebben. Wanneer het godsbeeld te maken heeft met een overweldigende

² Dit is wetenschappelijk vastgesteld bij mediterende Boeddhistische monniken, een experiment dat sedertdien veelvuldig herhaald is.

³ Mededogen is het natuurlijk vermogen om je betrokken te voelen bij pijn en lijden, met de wens om deze pijn en dit lijden in jezelf en anderen te verlichten en daarin verantwoordelijkheid te nemen. Dit is iets anders dan medelijden dat vooral gepaard gaat met angst en sentimentaliteit (www.nevejan.net).

natuurervaring, kan dit aanleiding zijn voor diepe waardering en zorg voor de schepping. Wanneer het godsbeeld te maken heeft met het zijn zelf, met het fundament van het bestaan, met de vonk die je doet leven en het inzicht in de complexiteit van de wereld, kan ook dit aanleiding zijn voor die diepe waardering en zorg voor de schepping. Meestal zal het gaan om een combinatie van een concrete ervaring en een abstract inzicht en bouwen we een relatie op met een godsbeeld, verbonden aan die concrete ervaring.

In een tweede deel van dit essay gaan we de link leggen tussen het godsbeeld, ontstaan in het vluchtig bewustzijn, met het blijvend bewustzijn. Maar als afsluiting van het eerste deel, wil ik antwoorden op de veel gestelde vraag of je enkel mededogen kunt hebben via een religieuze en/of spirituele ervaring.

De religieuze/spirituele ervaring bestaat uit 5 delen (we zijn weer analytisch bezig: in stukjes knippen om beter te begrijpen en zo doen we de werkelijkheid geweld aan): 'God'(1) – het godsbeeld(2) – de communicatie godsbeeld-ik(3) – mededogen (=verbinding)(4) – geluk(5). Het woord mededogen wordt hier beschouwd als een onderdeel van een ketting die begint bij 'God' en eindigt bij een levenshouding die gelukkig maakt. Het is het woord dat we gebruiken voor een levenshouding (zoals ook meedogenloos een levenshouding is) en niet voor een daad van naastenliefde. Dus in die strikte zin hangt mededogen vast aan de religieuze ervaring, daar waar we eerder een ander woord gebruiken – naastenliefde – voor een handeling die voortkomt uit een ethische of spirituele overtuiging en die op zijn beurt gelukkig kan maken. Het een sluit het ander niet uit, het ene is niet beter dan het andere, het zijn onderscheiden vormen van empathie. Hoe meer je er in de hand hebt, hoe efficiënter.

Een gelijkaardig onderscheid heb je bij de etymologie van *religie*. Het is meer en meer gebruikelijk om hier te verwijzen naar 'religare' met als betekenis *verbinden*. Houden we het bij het Latijnse woord 'religio', dan verwijzen we etymologisch naar *de terugkeer naar het fundament van het bestaan*. Met andere woorden naar 'God' en zitten we in de keten van de religieuze ervaring. Het is niet beter, maar anders (zie verder).

2. Het blijvend bewustzijn en het godsbeeld doorheen de geschiedenis.

De religieuze ervaring is een fysiek product van het vluchtig bewustzijn en doet een beroep op een godsbeeld dat op zijn beurt een product van het blijvend bewustzijn is. Dit blijvend bewustzijn, de latente kennis, opgedaan door alle mogelijke ervaringen, studie, inzicht en oefening bepaalt samen met de tijdsgeschiedenis het godsbeeld van het individu. Dit godsbeeld is dus noodgedwongen individueel en tijdsgebonden. Het kan niet anders en dat proberen we met deze tekst te duiden.

Mensen doorlopen in hun bewustzijnsontwikkeling diverse stappen van embryo over baby, kind, puber, jongvolwassene, volwassene naar ouderling. Een evenwichtige ontwikkeling laat hen in iedere fase tot bloei komen alvorens door te groeien naar de volgende fase. Iemand die geen puberteit meemaakt als kind krijgt gehele problemen op latere leeftijd. Ook de tijdsgeschiedenis maakt zo'n ontwikkeling door en we spreken dan over een magische, mythische, rationele, plurale en integrale fase. Tussen beide ontwikkelingen, die van de geschiedenis en die van de mens zit een parallellisme: je zou de late middeleeuwen als een vroege puberteit kunnen beschouwen. Het zich afzetten tegen anderen, ook met geweld, een beetje fanatiek over het eigen gelijk en dat van de eigen groep, waar we geborgenheid zoeken en vinden. Een reactie op de mythische fase die eraan voorafgaat.

We hebben als mens een hoop eigenschappen ontwikkeld, sportieve, creatieve, ambachtelijke, muzikale, sociale, spirituele, seksuele, morele... en op elk vlak groeien we. Op sommige vlakken bloeien we meer dan op andere. Op ieder vlak hebben we persoonlijk een ander groeipatroon en hoe onze mix ook is, we zijn allemaal volwaardige mensen. Bekijken we ons bewustzijnsontwikkeling op het spirituele vlak, dan zien we dat die afhangt van ons genetisch spiritueel materiaal, maar ook van onze intellectuele ontwikkeling, het niveau van onze communicatieve vaardigheden en nog een pak andere persoonlijke ontwikkelingen. Hierbij speelt de tijdsgeschiedenis en de heersende materiële mogelijkheden en wetenschappelijke kennis zijn rol. Ons 'godsbeeld' moet dus coördineren met de fase van het wereldbewustzijn waarin we ons bevinden en met de ruimte waarin ons individueel groeitraject zich manifesteert.

Keren we terug naar de vroege middeleeuwen. Welk godsbeeld spoort met de tijdsgeschiedenis van de mythische fase en kan ik in die fase gebruiken om in de diepte van mijn vluchtig bewustzijn te geraken? Het is een God, hoog in de hemel die alleenzalmakend gelijk heeft, wat er ook gebeurt. Schepper van hemel en aarde. Een persoonlijke God die alles in handen heeft en die we kunnen aanspreken. De mythische God is met ons allemaal individueel begaan en zorgt voor ons. Het is het godsbeeld van de traditionele rooms-katholieke kerk, een godsbeeld dat doorwerkt tot op vandaag en dat een enorme ervaring opgebouwd heeft om door te dringen in de diepste lagen van het vluchtig bewustzijn.

Maar de tijd staat niet stil. Rond 1800 komen we in de moderne tijd en krijgen we een andere wereld met een ander verhaal: de wetenschap. Het aanvoelen, het mainstream denken, is dat in die wereld voor een God die de touwtjes in handen heeft, geen plaats meer is. God, het mythische godsbeeld, is dood. We zitten in de rationele fase, maar dat dringt in het verzuilde katholieke Vlaanderen pas heel laat door bij de kerkleiding en het gewone volk. De kracht en de macht van de kerk blijft nog lang overeind.

Het zal ergens rond 1965 zijn – de tijd dat de kerk het tweede Vaticaanse concilie hield met als thema het 'aggiornamento', het bij de tijd brengen van de kerk – dat ik op het einde van een zonnige voormiddag met mijn moeder in de tuin zat. Mijn vader kwam buiten gestormd om ons iets ongelooflijks te vertellen dat hij zonet in de krant gelezen had: 'ze hebben ontdekt dat de mens van de aap afstamt.' Het was kort door de bocht, maar achteraf gezien zeer verwonderlijk dat een medisch geschoold iemand pas toen wist wat Darwin ontdekte (ook kort door de bocht). Darwin is geboren in 1809!

Uiteindelijk groeit in het Westen ook de spanning tussen geloof en wetenschap in die mate dat we een diepgaande geloofscrisis krijgen, wat zich uit in een enorme terugval van het kerkbezoek. Om stand te houden tijdens die rationele fase moest de Kerk willens nillens iets doen, want het oude godsbeeld is voor de moderne wetenschappelijke mens onaanvaardbaar. De oplossing lijkt te zijn de toepassingsgebieden voor geloof en wetenschappen af te bakenen.

Wetenschap peilt volgens de kerk enkel naar het hoe van de dingen en geloof beperkt zich tot het waarom en de bijhorende ethiek. Zo blijft het voor een grote groep mensen mogelijk mee te zijn met de tijd op wetenschappelijk vlak en toch een traditioneel godsbeeld te behouden. Ze blijven geloven in een persoonlijke God die de wereld in handen heeft. Maar wanneer enerzijds geloof enkel dingen mag vertellen die wetenschappelijk door de beugel kunnen en anderzijds wetenschap zich niets van geloof moet aantrekken, komt dit in de rationele fase neer, als puntje bij paaltje komt, op een primauteit voor de wetenschappen. Dus het volledig splitsen van geloof en wetenschap is geen definitieve oplossing. Het laat de kerk wel toe tot op vandaag verder te

doen en te verstarren in haar mythisch denken, terwijl de wereld evolueert. Met een almaar kleiner wordende aanhang blijft ze uitgaan van haar eigen gelijk en legt de volle verantwoordelijkheid voor het debacle bij het ongelovige volk en zijn materialistische en individualistische ingesteldheid.

Meerdere priesters (in opleiding) haken af, anderen blijven maar niet allemaal zonder innerlijke strijd. Het moet een moeilijke periode geweest zijn voor mensen die gepokt en gemazeld zijn in de beleving van een mythisch geloof en hun leven daarop gebouwd hebben. Door hun opleiding zijn ze zo doordrongen van hun relatie met een persoonlijk God dat ze ondanks dat ze weten dat een persoonlijke God niet langer tot de werkelijkheid behoort, ze tot een onpersoonlijke God bidden 'als ware het een persoon'. Velen van hen engageren zich voortaan meer in de sociale dimensies van het geloof, eerder dan in het verkondigen van de leer.

Tijdens de rationele fase haken veel gelovigen af, maar het spirituele blijvend bewustzijn overleeft. Het kan moeilijk anders want het zit in de mens ingebakken. Sommige spirituele mensen richten zich op religies zonder een persoonlijke God zoals het Boeddhisme. Het internet helpt natuurlijk om als leek over het muurtje van de plaatselijk religie te kunnen kijken. Het is de tijd dat New Age gemeengoed wordt. Maar ook dit 'geloof' is strijdig met de wetenschap en wordt als mythisch bestempeld. Voor spirituele mensen is de impact van de rationele fase vrij kort geweest omdat enerzijds het inzicht dat geloof en wetenschap niet door dezelfde deur kunnen, vrij laat gekomen is en anderzijds de alternatieven al voor die deur stonden. Door die alternatieven zijn we in een volgende ontwikkelingsfase beland: de plurale fase.

Tijdens de plurale fase groeit het inzicht dat er heel veel religies zijn en men gaat links en rechts shoppen om zich een eigen religie, een eigen referentiekader voor de grote levensvragen, samen te stellen. Daarnaast beginnen ook atheïsten de weg naar meditatie te vinden als een manier om de hersenen te trainen, een oefening om uit de malle molen van het redenerende denken te raken, en te stoppen, zowel met verlangen naar wat plezant is als terugdeinzen voor wat onplezierig is. Men erkent de diversiteit aan en van religies, maar blijft overtuigd van de primauteit van zijn eigen levensvisie en de samenstelling van zijn eigen geloof.

En daar ligt het verschil met de integrale fase. Ook de wetenschap blijft evolueren en de kwantummechanica blijkt nu toch toepasbaar op biologische processen en niet langer alleen op de kleinste deeltjes. In wetenschappelijke kringen wordt de klassieke fysica meer en meer beschreven als een statistische toepassing van de kwantummechanische principes bij grote massa's. In essentie komt dit neer op het besef dat men nooit meer zeker is van het eigen gelijk. Men spreekt in waarschijnlijkheden en opportuniteiten in plaats van in zekerheden. De werkelijkheid kan nooit ten volle doorgrond worden. Uiteraard kan je leven naar je eigen opvattingen, liefst zelfs, maar daarom zijn die nog niet onwrikbaar de ene alleenzaligmakende waarheid. Wat je denkt, heeft ook te maken met je persoonlijkheid en de context. Op het spirituele vlak erken je als integraal functionerende christen de waarde van de diverse godsbeelden voor mensen die elk op hun wijze hun christen zijn beleven, naargelang de ontwikkeling van hun spiritueel blijvend bewustzijn.

Daar waar het godsbeeld tijdens de middeleeuwen klaar en duidelijk is, voor iedereen gelijk en door de kerkelijke overheid als dé Waarheid geduid, is zo'n eenheidsworst niet langer mogelijk. Het godsbeeld is trouwens niet zo belangrijk. Het is een beschrijving van het goddelijke en daar valt niets zinnigs over te zeggen. Jouw individueel godsbeeld wisselt naargelang je stemming, de

context, het inzicht in de materie en de aandacht die je eraan geeft. En door je spirituele bewustzijnsontwikkeling heb je alle stadia doorlopen en neem je de kennis van die vroegere stadia mee in het heden. Zelfs met het zuiverste abstracte eigentijdse godsbeeld, ken je ogenblikken waar je radeloos je ogen ten hemel slaat of in een opwelling hulp vraagt van hierboven, mythisch dus. Het is allemaal oké, voor zover je godsbeeld een religieuze ervaring in gang kan zetten die leidt tot een levenshouding van mededogen en geluk.

In het laatste deel van dit essay kijken we naar de complexiteit van de mens en het leven en speuren we naar de bijdrage van religie in zingeving en waarom dit niet onzinnig is. Maar eerst zoeken we een paar voorbeelden uit het eigentijdse seculiere leven die net als het godsbeeld meer en meer fluide zijn.

Wanneer de wetenschap via de kwantummechanica leert leven met het idee om de werkelijkheid in waarschijnlijkheden uit te drukken, zien we een gelijkaardig proces tot stand komen in de samenleving. Er zijn geen vaststaande waarden meer. Gelukkig maar, zegt de eigentijdse mens. Is het nu correct om baby's naar een crèche te sturen of niet (discussie van de week)? Maar ook op het economisch vlak zijn er zoveel meningen als er goeroes zijn. En ethiek: naast godsbeeldfluiditeit is er ook een genderfluiditeit. Instellingen, die overtuigd zijn van het eigen gelijk om hun oude privileges te behouden, verkommeren meer en meer.

3. Een persoonlijke speurtocht naar het wonder in het leven

Het overspoeld worden door natuurervaringen of hersenspinsels in ons bewustzijn, spelen traditioneel een grote rol in het spiritueel ontwaken, maar ook een dieper inzicht in de werkelijkheid door studie laat mij toe perplex te staan. Mijn verwondering groeit bij het zien hoe de macrokosmos en de wereld van de kleinste deeltjes in elkaar zit, maar ook hoe het leven zichzelf organiseert en hoe het zich ontwikkelt. Dit inzicht, dit besef werkt nu voor mij duizendmaal sterker dan de schoonheid van een prachtige zonsondergang, zoals ik vroeger eens beschreven heb. Het verplettert mij en ik mag daar deel van uitmaken, als een onooglijk klein deeltje, maar ook een onmisbaar wezenlijk deeltje van een groter geheel. Zonder mij of wie dan ook, is het geheel niet af. Het maakt mij nederig en dankbaar. Het geheel van dat gegeven is voor mij het goddelijke en dat trekt mij op, laat mij leven in zo'n groot mogelijke harmonie met alles en iedereen.

Om te begrijpen hoe de natuur, en dus ook de mens, van nature uit 'goed' geconcipieerd is, moet je afstand kunnen nemen van de dagse menselijke invulling van de woorden goed en kwaad. De hele kosmologische ontwikkeling is een zelfonderhoudend geheel in evolutie. Het 'systeem' is erop gericht om de mens als soort te kunnen laten overleven. De natuur houdt geen rekening met de individuele mens. Evolutie is een aanpassing van het 'systeem' aan de wijzigende omstandigheden om toch maar te overleven, om toch maar zijn genetisch materiaal door te geven. De natuur, en dus ook de mens, overleeft door evenwichten te verstoren (kwaad) én weer in balans te brengen (goed). De natuur en wij, als onderdeel ervan, functioneren door het continu herstellen van evenwichten die uit balans gebracht worden, gewoon door het leven te belevan. De evenwichten in de werkelijkheid zijn evenwichten tussen tegengestelden die sowieso bij elkaar horen. Het yin-yang symbool is een mooie illustratie ervan.

Mensen kunnen ziek worden maar het eigen lichaam herstelt zich spontaan wanneer een evenwicht uit balans gebracht is, althans tot een bepaalde grens. In tegenstelling tot andere diersoorten is het bewustzijn van de mens zo ontwikkeld dat hij kan ingrijpen in de natuur en de bestaande evenwichten grondig kan verstoren door zijn manier van leven, zelfs in die mate dat het evenwicht onherstelbaar beschadigd is. De van nature 'goed' geconcipeerde mens ondergaat bij het groeien invloeden van buitenaf, zowel in de baarmoeder als daarna in de 'volle wereld'. Allerhande evenwichten worden uit balans gebracht en herstellen zich spontaan bij niet te grote afwijking.

Voor dit spiritueel verhaal focussen we nu op het evenwicht tussen egocentrisme en altruïsme. Beide zijn nodig om te overleven, beide krachten/gaven zitten in ons. Zonder egocentrisme ontbreekt de motivatie om voor zichzelf te zorgen en gaan we ten onder. Wanneer het erop aankomt onszelf, of sterker nog, onze soort te laten overleven gebruiken we spontaan legitiem geweld (zie Oekraïne). Anderzijds, zonder altruïsme slaat het egocentrisme door met een zelfvernietigend effect voor de soort. Denk maar aan de klimaatproblematiek. In deze individualistische maatschappij vergroot de neiging tot egocentrisme. De kunst bestaat erin beide krachten te voeden zodat opnieuw een evenwicht ontstaat tussen de egocentrische en altruïstische neigingen. Dit evenwicht wordt bereikt door het overdreven egocentrisme te temperen met altruïstische daadkracht. Of, anders uitgedrukt, door terug te keren naar de 'goede' toestand van de net geconcipeerde mens. Door altijd maar terug te keren naar de evenwichten van het fundament van het bestaan.

Het Latijnse woord 'religio' betekent 'terugkeer naar het fundament van het bestaan' en heeft daarbij een dwingende ondertoon. Religie stamt etymologisch af van het Latijnse werkwoord 'religere' (herlezen) en niet van 'religare' – zoals dat vaak populair gedacht wordt – want mocht religare wel de etymologische oorsprong zijn, dan zouden we het moeten hebben over 'religatie' in plaats van 'religie'. Vergelijk met acclamatie, laudatie, negatie...

Dit inzicht is niet te onderschatten en medeoorzaak van het wegwijnen van religie en spiritualiteit want door religie te laten afstammen van het werkwoord religare/verbinden ontstaat een maatschappelijke tendens om alle seculiere verbindende structuren als religieus te beschouwen. Daardoor verdwijnt in onze samenleving het inzicht in de waarde van het onderliggend Mysterie, het goddelijke, dat op zijn specifieke wijze kan bijdragen aan een meer harmonische samenleving.

Wanneer men zonder religieus/spiritueel oogmerk mensen met elkaar verbindt rond een thema, dan leidt dit automatisch tot groepsvorming. Op zich is daar niets mis mee, maar groepsvorming (ook binnen zogezegde religieuze/spirituele groepen) kan destructief werken wat de geschiedenis bij herhaling aangetoond heeft.

Een spiritualiteit die vertrekt bij het fundament van het bestaan, bij het wezenlijke van de mens zelf, kan zich niet keren tegen de natuur en daar ligt de meerwaarde van een 'spiritueel leven'.

De mens wordt geconcipeerd als een wezen in balans waar goed en kwaad in evenwicht zijn. Doorheen het leven vangt hij automatisch blutsen en builen die zijn persoonlijkheid uit balans brengen, maar telkens weer kan hij het evenwicht herstellen door terug te keren naar het fundament van het bestaan, naar de bron van alle leven, naar het fundament van ons zijn, naar de vonk die je doet leven, naar dat wat leven schept...

Eigentijds spiritueel leven is telkens opnieuw de moed vinden om altruïstisch te handelen vanuit je spirituele kracht en aanvaarden dat het godsbeeld dat je daarvoor nodig hebt individueel ingevuld

wordt zonder dat er een waardeoordeel aan verbonden wordt. Ieder godsbeeld dat de religieuze ervaring doeltreffend laat uitmonden in een gemeenschapsvormende kracht is waardevol.

Als een eigentijdse christen laat je je daartoe inspireren door de geest die ook Jezus van Nazareth geïnspireerd heeft.

Bronnen

- Al-Kahlili, J. en Mcfadden, J. (2015) *Life on the edge*. Transworld. NI. *Hoe leven ontstaat* (2015), Atlas Contact ISBN 9789045029306.
- Anastassiou C.A. e.a. (2011) *Nature Neuroscience*, vol. 14: 2 (2011), pp. 217-223
- Bergé, J. (2010). *Een frisse kijk op religiositeit*. Mens en cultuur uitgevers, Gent. ISBN 9789077135242.
- Bergé, J. (2021). *Bewustzijn, spiritualiteit en christen zijn*. <https://www.ginkgogroep.be/teksten/teksten-jaargangen/> (zie 2021)
- Bering, J. (2011). *The belief instinct*. Norton&Co, New York. ISBN 9780393072990.
- Bittremieux, M. (2020) *Bewustzijnsontwikkeling*. <https://www.ginkgogroep.be/teksten/achtergrondteksten/> (zie 2020)
- Bregman, R. (2019) *De meeste mensen deugen*. De correspondent. ISBN 9789082942187.
- Frolich F. e.a. (2010) *Neuron*, vol. 67 : 1 pp. 129-143.
- Harris, S. (2014). *Waking Up – Science, scepticism, spirituality*, Simon & Schuster, New York. NI.: *Het huidige moment, spiritualiteit zonder religie*, Uitgeverij Nieuwezijds, Amsterdam (2016). ISBN 9789057124136
- Hoffman, D. (2019). *The case against reality, why evolution hid the truth from our eyes*. New York. ISBN 97803932546963
- Jolij, J. (2020). *Wat is bewustzijn nou eigenlijk?* Nieuw Amsterdam. ISBN 978046827383.
- Küstenmacher, M. e.a. (2020) *Gott 9.0. NI.: God 9.0* vert. Van Veldhuizen, P. (2020) – in eigen beheer.
- Lipton B. en Bhaerman S. (2011) *Spontaneous evolution, our positive future*. Hay House, London. NI.: *Spontane evolutie* (2013), Uitgeverij Ankh Hermes, Utrecht. ISBN 9789020209341.
- Lipton B. in Laszlo e.a. (2012) *The new science and spirituality reader*, Inner Traditions (Rochester). NI.: *De verbinding tussen wetenschap en spiritualiteit* (2012) Ankh Hermes, Utrecht. pag. 140.
- Laureys, S. (2019). *Het no-nonsens meditatieboek*, Borgerhoff & Lamberigts, Gent. ISBN 978089316394.
- Newberg, A. en d'Aquily, E. (2001). *Why God won't go away*, The ballantine publishing group, Random House Inc. NI.: *Waarom God niet verdwijnt* (2002). Het Spectrum, Utrecht. ISBN 9027474869
- Penrose, R. (1989) *The emperor's new mind*. NI.: *De nieuwe geest van de keizer* (1990) Prometheus, Amsterdam. ISBN 9789053331064.
- Van Duppen, D. (2016). *De Super Samenwerker*. Epo, Antwerpen. ISBN 9789462670655.
- Vanhoutte, D. (2020) *Religie – Etymologie*. <https://www.ginkgogroep.be/teksten/hulpdocumenten/> (zie 2020)
- Wilber, K. (1998) *The marriage of sense and soul*. NI.: *De integratie van wetenschap en religie* (1998) Servire, Utrecht. ISBN 9789063255602.

